

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertatio moralis de religione hominis secundum legem
naturae**

**Wernher, Johann Balthasar von
Götz, Johann Heinrich**

Lipsiae, 1698

§. XI

urn:nbn:de:bsz:31-102660

rum rerum omnium causa & origine non insit. Quippe imperfectio aestimari non potest, nisi cum aliqua perfectione, in qua illa non adsit, comparetur; cum autem res omnes, ut diximus, à DEO profluxerint, & effectus non possit sua causa esse nobilior; inde conceptus hujus impossibilitas apparet. Et sanè tam inexhaustus perfectionum veluti Oceanus in DEO est, ut pusilli ingenii nostri captum infinitis modis transcendant; & hic cavendum, ne quis intemperanter nimis subtili acie animi sui ad eum scrutandum utatur. Cautè hinc, & non nisi cum veneratione agendum; cum de DEO etiam vera dicere periculosum judicet *Rufinus in Exposit. symb. Apost. à priuc.* ad quod eleganter commentatur *Lipsius Polit. L. 1. cap. II. n. 8.* *Not* Quid enim scias, inquit, an dicas verum? Circumcludis infinitum & æternum illud, tu pusillo, tu mortalis. *Basilium audi Homil. 22. τὸν ψυχῆς, inquit, ὡς ἴσθι, ἵνα καὶ οὐκ ἔσθι, ὡς ἴσθι, ὡς ἴσθι, ὡς ἴσθι.* *¶ 3.* Animi morbus est, male & superflue de DEO querere. Unde fuit, quod *Pufendorf. c. 1.* contendit, in exprimendis Attributis divinis terminis negativis potius, quam affirmativis, sive positivis utendum esse; & proinde DEO nihil finitum & determinatum tribuendum; Est enim hæc insignis infirmitas, finem agnoscere & terminos, cum neget præcipuum attributorum divinarum, infinitatem. Neque affirmandum temerè, nos comprehendere DEum vel ejus ideam adæquatè in facultate imaginativa seu phantasia, vel animo concipere; Hoc enim foret, DEum limitare, ejusque perfectiones angustis pusilli ingenii sui terminis includere. Nec est, quòd objicias, nos DEum infinitum dicere, & hinc ejus attributi conceptum animo complecti debere. Conceptus enim, quem de infinitate formamus, utut quadantenus sit positivus, majori tamen ex parte negativus est, & imbecillitatem angusti intellectus nostri arguit, qui omnes perfectiones divinas capere tanquam finitus non potest.

§. XI.

Præterea DEUS non rectè dicitur totum; cum totum agnoscat partes; partes autem habere, divisibilitatem, & consequenter insignem imperfectionem arguit. Unde fuit, quòd DEUS (1.) non sit totum universale; Repugnat enim naturæ divinæ, tanquam singularissimæ,

singularissimæ, genus esse aut speciem, & subjectivas, uti vocant, habere partes. (2.) Quod non sit *totum essentiale*, h. e. conflatum ex materia & forma; intercedit enim hic realis compositio, qualis in DEum, ens simplicissimum nulla cadit. Sed nec (3.) est *totum integrale*: Hoc enim desiderat partes integrantes, h. e. materiatas, & proinde extensionem habentes, qualem cum essentia divina stabulari non posse per se satis constat. Neque (4.) est *totum potestativum*. Potentiæ enim & Facultates, ex quibus hoc constat, realiter differunt, & haud rarò seorsim existere queunt; quod v. gr. in *juribus Majestaticis* contingit. *vid. Boel. Instit. Pol. L. II. c. u. p. m. III.* Talem autem realem differentiam in DEO non habere locum, expeditæ veritatis est. Nec (5.) DEus est *totum, quod ex subiecto & accidente est compositum*. Nullum enim accidens in DEum cadit; sed quicquid in eo est, cum essentia ejus unum idemque est; cum secundum tritum Theologorum Canonem nihil sit in DEO, quod non sit ipse DEus. Nec denique (6.) est *totum ex natura & subsistentiâ compositum*; Quamvis enim in humanis fortasse natura à subsistentia realiter differre queat; secus tamen in DEO ob antè adductam rationem obtinet. Ulteriùs de DEO non rectè affirmatur, quod sit *in loco*; In loco enim esse nihil aliud est, quàm limitibus certi spatii circumscribi, quod de DEO infinito & omnipresente nequaquam affirmari potest. Sed tamen cum DEus sit ens actuale, necessum est, sit in aliquo *ubi*; Et hinc non est inanis differentia, quam vulgò constituunt; cum dicunt, DEum esse in aliquo *ubi*, seu *in repletivè*, quatenus nimirum omnia replet; quò ex Theologia revelatâ pertinet illud Jerem. XXIII. v. 14. *Cælum & terram ego impleo*, inquit *Dominus*. Spiritus autem creatos esse in *re definitivè*; Corpora autem *circumscriptivè*, seu ea esse propriè in loco, cujus limitibus determinentur, & circumscribantur. Ex eo, quod DEus non est propriè in loco, sequitur, eum non posse dici propriè quiescere; cum quies respectum dicat ad locum; nec moveri, ob rationem eandem. Motus enim in DEum non cadit. *Ille omnia movet immobilis; omnia quatiè inconcussus*, inquit *Lipsius Polit. L. I. cap. II. §. 7. N. praxitam motu sempiterno*. Sed id nempe capiendum de motu locali est; quòd si enim motus pro actu & vita sempiterna

terna

terna accipiatur; DEO haud dubie in proprio significato competet,
tanquam enti actualissimo & aeterno. Caterum quae de motu locali
sacra litterae dicunt, commodè per *ab ipso motu dicitur* quaedam, aut
ex vna causa dicitur explicari queunt.

§. XII.

Sed nec illa DEO attribui merentur, quae passionem aut dolo-
rem inferunt; cum omnis passio imperfectionem in patiente arguat,
et proinde affectus, qui in sua natura seu formaliter imperfectionem
neque involvunt, DEO non competunt, scilicet propter; si autem
ipsi attribuantur, id fit imperio prius & *ab ipso motu dicitur*, h. e. tribuntur
DEO ob similitudinem effectuum, qui ab ipso fiunt, cum iis,
qui ab hominibus talibus affectibus laborante proficiuntur, seu, quod
eodem modo, competunt DEO effectivè, non autem ratione effi-
cientiae, seu quatenus materialiter in suo objecto passionem impos-
sunt. Inter exempla à *Puffendorfio* c. l. subiecta, est (1) *Inimicitia* in sua
formali imperfectionem involvit; Uti enim communiter definitur,
est vindicta, ob illatam iniuriam, cupiditas cum effervescentia, sine
guanis in corde; In qua definitio non cum materiali, tunc formale iras
exprimitur. Quando ergo ira DEO tribuitur, id fit *ab ipso motu dicitur*
intuitu effectuum à DEO procedentium, qui similes sunt iis, quae ab
hominibus iratis proficiuntur. (2) *Poenitentia* quae iisdem con-
cipi sine imperfectione non potest. Est enim nihil aliud, quam do-
lor ex agnitione commissi erroris ortus, conjunctus cum voluntate,
factum, si fieri posset, insectum reddendi. (3) *Poenitentia*, c. l. huc refere-
re *Misericordiam*, sed minus aptè, ut mihi quidem videtur. Neque
enim haec formaliter imperfectionem in subiecto arguit. Generali-
ter quippe & abstractè ea considerata nihil aliud est, quam Voluntas
misero alicui subveniendi. Quod autem misericordia materialiter
in subiecto compassionem quandam, si ita loqui liceat, adeoque mu-
tationem inhiat, id ad DEum non pertinet, neque in formali ejus
continentur. Rectius ergo ea à Theologis & praecipue scriptoribus
Theologiae Naturalis refertur inter eos affectus, qui propriè DEO
competunt. Item DEO attribui non possunt propriè affectus, qui
absentiam alicujus boni aut imperfectionem aliam in suo formali
conceptu involvunt; quod pertinet *ad ipso motu dicitur*; is enim respicit bonum
absens

absens & ...
cupissem ...
proxi ...
affectibus ...
imperfectionem ...
cum quis ...
non esse ...
veniat; ...
hi tamen ...
aliter ...
dicitur ...
significatu ...
quae ante ...
volentiam ...
nimirum ...
hoc enim ...
pariter & ...
ita.

Præter
& actus ...
dicuntur ...
perari ...
pcionem ...
ne actus ...
fecus; ibi ...
longè emi ...
differunt; ...
si. Non ...
inhomine ...
par à ratio ...
materialis ...
circumstanti ...
posse. Vo ...
lunt, quae